

Petőfi 200 – A költő az általános iskolai tananyagban, Kuktin Erzsébettel beszélgetett *Antalovics Péter*

Kiemelt helyet kap ma Petőfi Sándor a magyar irodalom tanítása során? Ha igen, miben nyilvánul ez meg?

– Németh G. Béla szerint „ő volt az istenek magyar kedvence”. Petőfi erkölcsi-politikai tartásának és szerepvállalásának kivételessége, szerelmi és hitvesi költészetének árnyaltsága valamint a tájköltészet és dalköltészet megújítása révén **is** megérdemli a kivételes helyet az irodalmi diskurzusokban. A bibliai parancsolatoknál is szentebbek voltak elvei: világszabadság, függetlenség, testvériség, egyenlőség, őszinteség, szeretet és szerelem. Mind olyan dolgok, amelyek ma a digitális nemzedékek nevelésében is ugyanúgy hangsúlyosak, mérvadóak, mint korábban. A magyar líra fejlődésében olyan meghatározó szerepe van, mint Mozartnak a zenében, Raffaello Sanzióknak a festészetben. Világirodalmi rangját mutatja, hogy Heine mikor tudomást szerzett Petőfi haláláról elkeseredve mondta: „Micsoda pazarlása a sorsnak! A huszonhat éves Petőfi nagyobb költő volt, mint a huszonhat éves Goethe!” Nem véletlen, hogy mind a **nég**y általános iskolai tankönyv foglalkozik vele.

Véleménye szerint milyen szempontokra érdemes a leginkább odafigyelni Petőfi oktatásakor?

– Az oktatás sikerességét – legyen az bármilyen tanárszerepű, mentor, facilitátor stb. –, a módszertani sokszínűség, az érdeklődésre építés, a személyes érintettség, az aktivizálás, gazdag tevékenység repertoár a mindenkori aktualitás és problémaközpontúság, élményszerűség határozza meg és nem utolsó sorban a TANÁR személyisége, témában való jártassága. Fontos minden szövegnél, így a Petőfi-szövegek bemutatásához kapcsolódjon kreatív szövegértelmezés, intertextuális megközelítés, komparatív hozzáállás a művészetek összekapcsolásával, a kritikai érzék kialakításán át az önálló véleményalkotás serkentéséig. Egyáltalán nem élményromboló pl. megmutatni Petőfi japánul c. humoros videót (benne is van a QR-kód az ötödikes könyvben). Sőt készülhetnek is hasonlóak, hiszen a diák észrevétlenül tanulmányozza az eredeti szöveget, s fejleszti a nyelvi humort. Izgalmas lehetne pl. megtervezni 3D nyomtatóval a március idusához kapcsolódó személyeket, helyszíneket stb. Bár az életrajz bővebb megismerése a középiskola feladata, Petőfi esetében nehezen megkerülhető. Készülhet az **önálló** kutatást erősítve egy **Jigsaw-életrajz**, akár Szendrey Júlia ruhatárának megtervezése vagy projektfeladattal az 5.-es könyvben: A források segítségével állíts össze egy beszámolót/bemutatót/posztot az Alföldről földrajzi, természeti, kulturális és néprajzi szempontokat is figyelembe véve! A következő elemek szerepeljenek a beszámolóban: az Alföld földrajzi elhelyezkedése és tagolódása, természeti és kulturális kincsei, néprajzi csoportjai. Javasolt **kulcsszavak**: domborzat, síkság, öt tagolódási terület, tájegységek (pl. Kiskunság), jelentős folyók (pl. Duna, Tisza, Zagyva, Szamos, Körös stb.), növények (pl. nád, gabona, dohány, repce stb.), állatok (pl. madarak, hüllők, szarvasmarha), etnikai összetétel (pl. jászok), kulturális értékek (pl. vásárok, gyógyfürdők, népművészeti kincsek, hagyományörzés) stb. 2. Készíts egyéni hangulatú összehasonlító elemzést a **Tisza**, a **Csárda romjai**, a **Kutyakaparó**, **Szülőföldemen** c. versekből (hangulat, stílusesszközök, festmények, vélemény, kvíz). 3. Készítsd el Az alföld c. verset képregényben!

Petőfi Sándor költészetének tanítása hozzájárul a magyar identitástudat és a megmaradás érzésének erősítéséhez. Okvetlenül tisztázni kell származását, nem szégyen a szlovák eredet, ellenkezőleg. Kosztolányi Dezső így fogalmazott: „Arany a legnagyobb magyar költő. Petőfi pedig a **magyarok legnagyobb költője**.” Érdekes például, hogyan választotta a Petőfi nevet. Nem szolgálta fordította a Petrovicsot. Petrovics szlovákul: Péternek a fia. Olvasta, hogy a **Pető**: a Péter régi magyar becenevéből önállósult, csak hozzátette a –fi végződést.

Hogyan fogadják be a diákok az alakját, hogyan viszonyulnak hozzá? Mennyire a kultikus szabadságharcos hősré, és mennyire a nemzet nagy költőjére figyelnek fel?

– A tanárnak meghatározó feladata van ezeknek kialakításában, az óraszervezés és feladatrendszer, szemléltetés, az ihletettség sokat nyom a latban akkor is, ha a legmodernebb oktatási stratégiákat alkalmazza (cselekedtető, problémamegoldó, narratív, munkáltató, dráma, játék stb.) Fontos, hogy az irodalmi szövegek értelmezésén kívül a tanulók megismerjék Petőfit, mint embert. A diákok szeretik az érdekességeket, alakjára, szokásaira, viseletére, ételeire, tartására utaló dolgokat. Vagy meséljük, vagy olyan szövegeket tegyünk elébük, amelyeket csapatmunkában tanulmányozva maguk szerzik meg a tudást. Sportolt, imádott lovagolni, kiválóan vívott és sakkozott. A diákok kedvelik a hozzá kapcsolódó anekdotákat is. Ilyen a pápai kollégiumi éveiből ránk maradt történet, miszerint Petőfi és diáktársai kevésbé szerették filozófiatanárukat. Egyik alkalommal úgy akartak borsot törni az orra alá, hogy elkötötték az utcáról egy szamarat, és az óra előtt azt vitték be az osztályterembe, ők meg elszöktek az óráról. A következő órán mindenki rettegett a következményektől. A tanár így kezdte az előadását: – Mivel az előző alkalommal az osztályból **egyikük** jelen volt, most ott folytatom a tananyagot, ahol akkor abbahagytam. Érdemes elmesélni, hogy évekig Újvidéken élt **A négyökrös szekér** „csillagválasztója” özv. Török Józsefné Sass Erzsébet. Az érdekesség erejével hat az is, hogy Petőfi járt Jugoszláviában, néhány szlovén és horvát városban katonáskodása idején, 1839 szeptembere és 1841 februárja között, tizenhét évesen került Zágrábba, s az év szeptemberéig volt a Petrinje utcai laktanyában. 1840 szeptemberétől Karlovac környékén volt hadgyakorlaton, de miután gyenge fizikuma miatt megbetegedett, visszakerült Zágrábba, az ottani kórházba. Fiatal katonaként mintegy kilenc hónapot töltött Jugoszláviában, s ennek élményanyagát tíz versében foglalta össze. Vajdasági helységekhez költeményeiben is kötődött: Dávid András, Bori Imre kutatásaiból tudjuk, hogy verseiben leggyakrabban Becskereket és Nagykikindát emlegeti, majd Szabadkát.

Petőfinek kiváló a humora, érdemes ráirányítani a figyelmet. Csipkelődő derúval érdeklődik a dicsőséges nagyurak hogyléte felől, karakterrajzot ír a Pató Pálokról, Okatootaia elmaradottságát is szelíd malíciával kezeli. Petőfi műveltsége, világirodalmi jártassága, többnyelvűsége bámulatra méltó. Shakespeare-imádata a kultuszteremtő irodalomszemlélet csúcsteljesítménye, míg Goethéről azt mondta, hogy "a szíve békasó volt". Jellegzetessége, hogy minden egyes verssorát nagybetűvel kezdte. Verseinek 98%-át gondosan és pontosan datálta, hol, mikor írta, akár a bibliai próféták.

Tapasztalata szerint Petőfi költészetének melyik oldala (tájköltészet, szerelmi líra, politikai versek stb.) érinti meg leginkább a fiatalokat?

– A kisgyerekeket mindegyik, ha élvezetes a felvezetés, megfelelő az előkészítés. A Júlia-szerelem történéseit szívesen hallgatják, ahogyan a hitvesi költészet csodás darabjait izlelgetik. Mivel a szabadságharc eseményeit, a reformkor nagy alakjait alsós osztályokban tanulják, a forradalomról meg felsőben elvétve hallanak, valamivel komolyabb előkészítést igényel politikai költészetének megértetése, váteszszerű szerepének kidomborítása. A **Nemzeti dal** a magyarság harmadik nagy imája, amit minden magára adó magyarnak illik ismerni. Szellemissége, jellemformáló ereje 175 év után is elemi erővel hat. Mágikus refrénje könnyen tanulhatóvá teszi. Érdekes, hogy Jókai a naplójában „halott feltámasztó” költeménynek nevezte. A hagyomány általában a politikán keresztül értelmezi Petőfi irodalmi műveit. Abból indul ki, hogy a hazáért, a forradalomért áldozta életét, és ezért az irodalomértelmezések nagy többsége úgy tekinti, mintha teljes életművét a nép, a nemzet, a független haza vagy a forradalom szolgálatába állította volna. Túlzás lenne ma ennyire egyoldalúan tekinteni rá.

A tankönyv összeállításánál mire fektette, fektették a hangsúlyt Petőfi esetében? Mekkora teret (oldalszám, vers stb.) kapott?

– Az ötödikes és hatodikos tankönyvet 50-50%-ban írtuk Ispánovics Csapó Julianna egyetemi oktatóval, minden egységen közösen gondolkodtunk. Alkotótársam inkább prózai szövegekkel, míg én

főként költészettel foglalkoztam. Az ötödikes könyvben 39 tanegységből 9 foglalkozik Petőfi költészetével (kb. 34 oldal). Az egységek nem lezárt ismereteket közölnek, hanem a párbeszédre, a kimenet-orientáltságra, a kortárs szemléletű irodalomtanításra, a dinamikus olvasásra helyezik a hangsúlyt. A projektfeladatok önálló kutatásra, kreatív gondolkodásmódra serkentik a tanulókat. A digitális és egyéb kompetenciák beépítése minisztériumi elvárás volt. A tankönyvekben QR-kódok, rejtvények, kriptogramok, digitális játékok a mai kor igényeinek próbálnának megfelelni, ha az osztálytermekben biztosított lenne a megfelelő internetlefedettség. Mi csak álmodozhatunk a szerbiai magyar nyelvi tantervekhez igazodó, játékalapú elektronikus olvasókönyvekről (pl. Mozaweb, MozaBook)! Fontosnak tartottuk a kortárs parafrázisokat is beépíteni (Lackfi: Apám kakasa, Vörös István: A füstbe ment nyelv stb.) A nyelvi humor szép példája az Anyám tyúkjának eszperente változata, szeretik a gyerekek. Maguk is próbálkoznak vele. A munkafüzetekben is az elvárásnak megfelelően vannak online kutatómunkát igénylő feladatok. Ezeket házi feladatként, otthon tudják megoldani a tanulók.